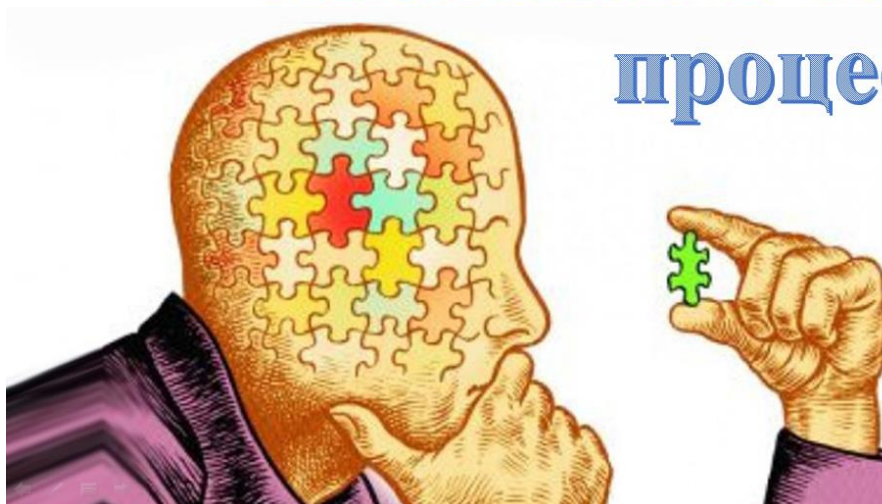

20.04.2022

**ТВОРЧИЙ СВІТ ПЕДАГОГА:
РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ**

Розвиток критичного мислення в освітньому процесі

Шеремет І.В.

«Не достатньо мати гарний розум, головне – правильно його використовувати»

(Р. Декарт).

Шеремет І.В. - Сучасному суспільству потрібні громадяни, які здатні орієнтуватися у мінливості життя, приймати нестандартні рішення, творчо підходити до вирішення проблем, самооцінювати результати своєї діяльності, вміти мислити гнучко, динамічно, бути здатним адаптувати своє мислення до мислення інших людей. Ці завдання актуальні на кожному етапі освіти, а її початкова ланка є фундаментом формування критичного мислення.

В умовах інформатизації суспільства особливого значення набуває вміння знаходити потрібну інформацію в різних джерелах і критично її переосмислювати, що, в свою чергу, призводить до формування базових знань. Людина – єдина істота в світі, яка може мислити критично.

Критичне мислення – це спосіб мислення, який допомагає орієнтуватись в інформаційному середовищі для пізнання себе і навколишнього світу. Критичне мислення – мислення вищого порядку, що спирається на інформацію, усвідомлене сприйняття власної інтелектуальної діяльності. Освітня технологія розвитку критичного мислення – це сукупність різноманітних педагогічних прийомів. Тому, важливо стимулювати та схвально оцінювати всі прояви критичного мислення у студентів.

Що ж таке критичне мислення?

Це процес

- ✓ **АНАЛІЗУ, СИНТЕЗУВАННЯ** й **ОБҐРУНТОВУВАННЯ** оцінки достовірності/цінності інформації;
- ✓ властивість **СПРИЙМАТИ** ситуацію глобально, знаходити причини і альтернативи;
- ✓ здатність **ГЕНЕРУВАТИ** чи змінювати свою позицію на основі фактів й аргументів,
- ✓ **КОРЕКТНО ЗАСТОСОВУВАТИ** отримані результати до проблем і приймати зважені рішення – чому довіряти та що робити далі.

Важливі ключові характеристики, які має критичне мислення:

- Інформація для нього – відправна
- Починається з постановки питань та проблем
- Використовує переконливу аргументацію
- Є соціальним процесом
- Свободу та самостійність

На шляху до розвитку такого мислення потрібно пройти 5 послідовних кроків:

- I. **Нерефлексивний мислитель** – ще не усвідомлює «недорозвиненість» свого мислення.
- II. **Спонтанний мислитель** – усвідомив, що має проблеми зі своїм мисленням.
- III. **Мислитель-початківець** – намагається удосконалитися, але без регулярної практики.
- IV. **Практикуючий мислитель** – визнає необхідність регулярної практики.
- V. **Просунутий мислитель** – росте у процесі своєї регулярної практики.
- VI. **Майстер мислення** – усвідомлене і проникливе мислення стає візитівкою людини.

1. Відчуття свободи власної волі.
2. Розширення горизонтів (бачення світу стає ширшим, глибшим, цікавішим).
3. Можливість знаходити та приймати певні важливі істини для себе.
4. Глибоке розуміння себе, своїх цінностей та потреб.
5. Сміливість приймати рішення.
6. Гнучкість та краща адаптація до змін.
7. Врівноваженість та спокій (людина, яка мислить критично, має більше шансів зрозуміти свої потреби та робити те, що не суперечить її внутрішнім переконанням, а відповідно – менше жалити та розчаровуватися у зробленому).
8. Здатність протистояти інформаційному тиску – не брати на віру все, що читаєш, а перевіряти, аналізувати й приймати зважені рішення.
9. Вміння знаходити та знешкоджувати маніпуляції.
10. Толерантність до думок іншого.
11. Екологічне ставлення до членів колективу/групи, але водночас вміння орієнтуватися в першу чергу на свої власні цінності і не піддаватися тиску певних членів групи.

З чого почати викладану?

«For every problem under the sun, there is a solution or there is none. If there be one, think til you find it. If there be none, then never mind it»

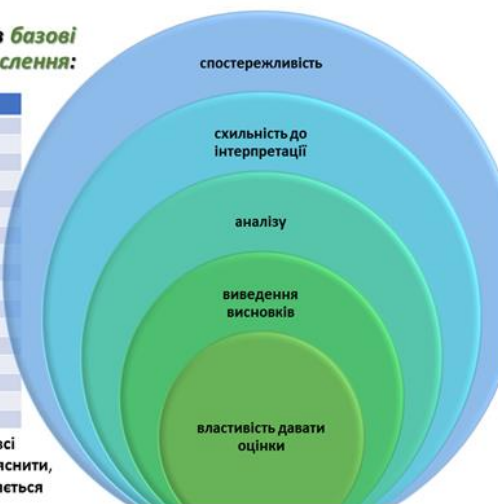
«Для кожної проблеми під сонцем є рішення або його немає. Якщо є, подумайте, поки знайдете. Якщо їх немає, то не зважайте»

Можна щодня розвивати в студентів базові навички, необхідні для критичного мислення:

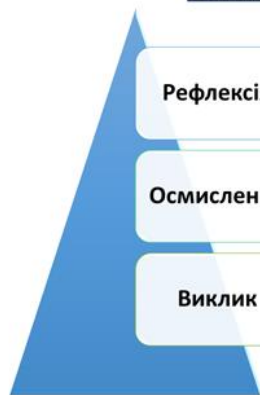
Критичне мислення	Звичайне мислення
чіткість	нечіткість
точність	неточність
конкретність	невизначеність
ретельність	похибки
значимість	незначимість
узгодженість (последовність)	неузгодженість (непоследовність)
глибина (фундаментальність)	поверховість
повнота	неповнота
визначеність	тривіальність (банальність)
чесність (неупередженість)	пристрасність (упередженість)
адекватність (щодо цілі)	неадекватність (щодо цілі)
оцінююче судження	здогадки
зв'язане судження	імпульсивне віддавання переваги
класифікація	просте групування
припущення	вірування
логічне формулювання висновків	формування висновків
розуміння принципів	об'єднання понять за асоціацією

Також важливо стимулювати та схвально оцінювати всі прояви критичного мислення в студентах. Можна пояснити, з чого складається таке мислення і чим воно відрізняється від звичайного.

Базова техніка формування критичного мислення може застосовуватися викладачем щодня.

Її ключові етапи:

- Кластер
- Сінквейн
- Кутти
- Есе
- Таблиці,

- «Знаю-хочу знати-знаю»
- Прогнозування за ілюстрацією
- Асоціація
- Кошик ідей /брейнстормінг
- Правильно/неправильно
- Товсі/тонкі питання
- Дерево припущень
- Алфавіт

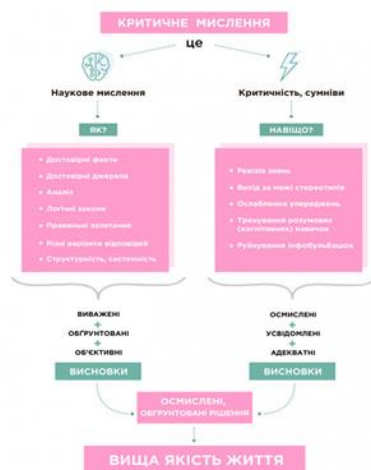
- ❖ Технологія «6 капелюхів»
- ❖ Zigzag
- ❖ Fishbone (Рибна кістка)
- ❖ INSERT/INCEPT
- ❖ Ромашка Блума
- ❖ Логічний панцюжок
- ❖ Карусель

ОСНОВНА ШПАРГАЛКА ДЛЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Хочете поглибити навички критичного мислення? Задавайте собі ці питання, коли знаходите або обговорюєте нову інформацію.

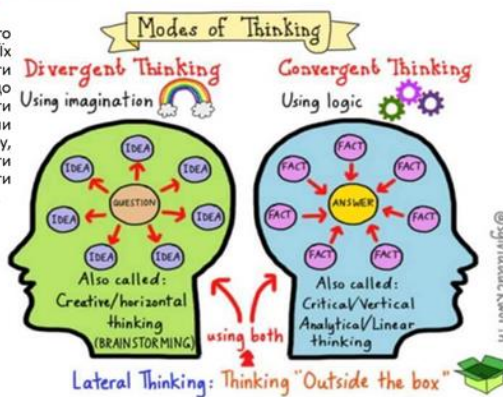
Ці шпирки і різноманітні питання мають необхідне застосування!

ХТО	...вигляд від чого?	...наскільки переді мною чиним впливає?
	...кому це буде шкідливо?	...чи є це найкращим рішенням?
	...чи так само обговорює це?	...чи це буде ключовим рішенням в цьому?
	...чи заслуговує на визнання за це?	...чи є це рішенням з цього приводу?
ЩО	...чи є сильними/слабкими сторонами?	...чи є найкращим/найгіршим варіантом розвитку людей?
	...чи є в нашій природі на це?	...чи є найбільш/найменш важливим?
	...чи можна зробити, щоб досягти поставлених цілей?	...чи є це найкращим рішенням?
	...чи є це рішенням з цього приводу?	...чи є це рішенням з цього приводу?
ДЕ	...чи можна б це спостерігати в реальному світі?	...чи можна отримати більш детальну інформацію?
	...чи є аналогічна ситуація/ситуації?	...чи є це рішенням з цього приводу?
	...чи є сама проблема в цьому?	...чи є це рішенням з цього приводу?
	...чи є це рішенням з цього приводу?	...чи є це рішенням з цього приводу?
КОЛИ	...чи є прийнятно/неприйнятно?	...чи будемо знати, що досягли успіху?
	...чи це дійсно на користь нашому суспільству?	...чи є це рішенням з цього приводу?
	...чи є це рішенням з цього приводу?	...чи є це рішенням з цього приводу?
	...чи є це рішенням з цього приводу?	...чи є це рішенням з цього приводу?
ЧОМУ	...чи є це рішенням з цього приводу?	...чи є це рішенням з цього приводу?
	...чи є це рішенням з цього приводу?	...чи є це рішенням з цього приводу?
	...чи є це рішенням з цього приводу?	...чи є це рішенням з цього приводу?
	...чи є це рішенням з цього приводу?	...чи є це рішенням з цього приводу?
ЯК	...чи є це рішенням з цього приводу?	...чи є це рішенням з цього приводу?
	...чи є це рішенням з цього приводу?	...чи є це рішенням з цього приводу?
	...чи є це рішенням з цього приводу?	...чи є це рішенням з цього приводу?
	...чи є це рішенням з цього приводу?	...чи є це рішенням з цього приводу?

Інструментів/завдань для розвитку критичного мислення на сьогодні відомо набагато більше. Їх можна легко знайти в інтернеті, або ж придумати самостійно. Важливо при цьому пам'ятати, що розвивати критичне мислення – це значить вчити студентів не тому, **що** вони повинні думати, а **як** вони мають думати – розвивати навички аналізу, синтезу, пошуку та переосмислення інформації, навчити ставити перед собою додаткові питання, знаходити нестандартні рішення, аналізувати свої вчинки та дії.

«Скажи мені – і я забуду, покажи мені – і я запам'ятаю, дозволяй мені діяти самому – і я навчусь»

Навчити студента мислити самостійно, зважувати, приймати та брати відповідальність за свої думки й рішення – чи ж не це є одним з найважливіших завдань викладача?!